

Mateja Zupančič, Osnovna šola Ivana Cankarja Vrhnika

VLOGA ZGODOVINE PRI POUČEVANJU DOMOVINSKE IN DRŽAVLJANSKE KULTURE IN ETIKE

Mateja Zupančič, Ivan Cankar Primary School Vrhnika

HISTORY'S ROLE IN TEACHING PATRIOTIC AND CIVIC CULTURE AND ETHICS

IZVLEČEK

V članku je predstavljeno, kako pomembno vlogo imajo medpredmetno povezovanje, sodelovanje učiteljev, vseživljenjsko učenje, uporaba pravih učnih sredstev za poučevanje in kako vsi ti dejavniki vplivajo na znanje, ki ga pridobijo učenci. Učitelju in učencu so danes za poučevanje in učenje dostopna številna učna sredstva. Z njihovo pomočjo lahko učitelj izboljša kakovost poučevanja, učenec pa učinkovitost učenja. Eden od ključnih elementov pri učenju in poučevanju je zagotovo medpredmetno povezovanje, ki je na področju zgodovine ter domovinske in državljske kulture ter etike (dalje DKE), ključnega pomena. Ne samo da je medpredmetno povezovanje določeno z učnim načrtom, ampak je predvsem pomembno, da se njegove vrednosti in pomena zavedajo tako učitelji kot tudi učenci. Zgodovinske vsebine pri predmetu DKE so številne, učitelji in učenci pa jih lahko najdejo izražene v besedilih, s katerimi delajo, v slikovnem gradivu, zemljevidih, časovnih trakovih in številnih drugih elementih. S tem namenom so predstavljeni glavni poudarki povezovanja teh dveh družboslovnih predmetov. Članek vključuje dve učni pripravi pri predmetu DKE, ki kažeta na pomembno vlogo zgodovine pri poučevanju DKE.

Ključne besede: zgodovina, DKE, učna sredstva, medpredmetno povezovanje, učni načrt

ABSTRACT

The article presents the vital role of cross-curricular integration, of collaboration among teachers, of lifelong learning, of using the right teaching aids, and how all these factors influence the knowledge acquired by students. Nowadays, teachers and students have access to many teaching aids. With their help, the teacher can improve the quality of teaching and the student can improve the effectiveness of learning. Cross-curricular integration is undoubtedly a key element in learning and teaching. It is of key importance in the field of history, and of patriotic and civic culture and ethics (hereinafter: PCCE). Not only is cross-curricular integration laid down in the curriculum, it is also vital that both teachers and students are aware of its value and importance. The subject PCCE contains many historical contents. Teachers and students can find them in the texts they are working with, in the visuals, on maps and timelines, and in many other elements. In light of this, the article presents the main highlights of the integration of these two social science subjects. The article contains two lesson plans for the subject PCCE, which demonstrate the important role of history in teaching PCCE.

Keywords: history, patriotic and civic culture and ethics/PCCE, teaching aids, cross-curricular integration, curriculum

UVOD

Rimski govorec Cicero je zapisal: »*Usus magister est optimum* (Izkušnja je najboljši učitelj)«. Prek izkušenj se otrok uči od svojega rojstva dalje in izkušnje lahko tudi pri strukturiranem izobraževanju, kot je na primer osnovnošolsko, veliko prispevajo tako učencu kot učitelju. Prek izkušenj se že vrsto let širi tudi spoznanje, da je za poučevanje DKE zelo pomembno poznavanje zgodovine in zgodovinskih dejstev. Tej ugotovitvi sledijo tudi učni načrti in šolske knjige, namenjene poučevanju DKE, ki vsebujejo številne navezave na preostale predmete v osnovni šoli, med katerimi posebej izstopa zgodovina.

Glavni namen članka je pokazati, kako uspešno vključiti zgodovinsko znanje v pouk DKE in kakšno vlogo ima poznavanje zgodovinskih vsebin za predmet DKE.

POMEN MEDPREDMETNEGA POVEZOVANJA

Sodobna šola sledi preobrazbi družbe, ki je spremenila pojmovanje znanja, vlogo učitelja in vlogo učenca. Načrtovanje pedagoškega procesa se mora prilagoditi novim razmeram, ki od učitelja zahtevajo, da ni več posredovalec vsebine učencem, temveč organizator in aktivni tvorec v procesu učenja. Spremembe se pomembno dotikajo tudi načrtovanja učnih metod in oblik, ki morajo biti usmerjene v vertikalno povezovanje in medpredmetno načrtovanje v okviru posameznega razreda oziroma oddelka. Sodobna šola zahteva sodelovanje med učitelji različnih predmetov in področij od faze načrtovanja dalje, s ciljem doseči večjo kakovost in trajnost pridobljenega znanja (Bevc, 2008).

Učna sredstva predstavljajo pomemben vir motivacije, individualizacije in diferenciacije pouka. Njihova vrednost se najbolje kaže v tem, da nam pomagajo realizirati namen in cilje medpredmetnih učnih ur. Barbara Sicherl Kafol opredeljuje medpredmetno povezovanje kot celosten didaktični pristop, ki »*pomeni horizontalno in vertikalno povezovanje znanj, vsebin in učnih spretnosti. V skladu s humanistično-konstruktivističnimi pogledi spodbuja samostojno in aktivno pridobivanje učnih izkušenj. Poteka v celoviti dejavnosti učenca, vključujoč njegove spoznavne, čustvene in telesne funkcije.*« (Sicherl Kafol, 2008, str. 9)

Številni strokovnjaki so odkrivali, da medpredmetno povezovanje spodbuja in motivira učenje, prinaša boljše učne uspehe, učencem omogoča sodelovanje in vpliva tudi na možnosti priklica in uporabe znanja na različnih predmetnih področjih (Zupančič, 2021). Medpredmetnih povezav se učitelji v šolski

Učenci so izdelali slovenski grb.
(Foto: Mateja Zupančič.)

praksi lotevajo na različne načine, pri čemer pa igrajo pomembno vlogo številni dejavniki, med katerimi sta zagotovo pomembnejša organizacija pouka ter usposobljenost učiteljev, da sodelujejo in timsko načrtujejo (Sicherl Kafol, 2008). Bistvo medpredmetnega povezovanja je skupno uresničevanje učnih ciljev različnih predmetov, povezovanje prek prečnih veščin, konceptov in ne le vsebin. Organizacija in izvedba sledita šele po določitvi ciljev in namenov povezovanja.

Učni načrt za DKE v podpoglavju *Medpredmetne povezave* priporoča sodelovanje učiteljev različnih predmetov v vseh fazah pouka; od načrtovanja, izvedbe, preverjanja in ocenjevanja do refleksije (*Učni načrt za DKE*, 2011, str. 21). Tako za predmet DKE kot za predmet zgodovina je pri obravnavi teme o samostojni Republiki Sloveniji pomembno, da učenci spoznajo in razumejo državno ureditev, simbole, politični, upravni, sodni sistem. Zgodovina, po mnenju nekaterih strokovnjakov, lahko tako osmisli in omogoči pouk državljanstva. Prav tako pa nekateri avtorji ugotavljajo, da je pomembno mlade učiti o državljanstvu in državljski vzgoji, saj naj bi to prispevalo k državljski aktivnosti in odgovornosti (Trškan, 2014).

Tudi učni načrt za zgodovino poudarja nekatere povezave s predmetom domovinska in državljska kultura in etika. To je dobro vidno v splošnih ciljih in skupnih tematskih odnosnih ciljih predmeta (*Učni načrt. Zgodovina*, 2011, str. 26–27) ter pri standardih znanja. Od učencev se pri zgodovini zahteva, da znajo navesti in pojasniti značilnosti slovenskih državnih simbolov in simbolov Evropske unije, da znajo oceniti pomen ohranjanja in varovanja slovenske, evropske in svetovne kulturne dediščine ter na primerih pojasniti pomen delovanja evropskih ustanov, ki se ukvarjajo z varovanjem človekovih pravic (*Učni načrt. Zgodovina*, 2011, str. 39). Prav tako velja tudi pri ciljih predmeta DKE, da so učenci zmožni razvijati dojemljivost za vrednote, pomembne za življenje v sodobni demokratični družbi; strpnost v medsebojnih stikih in odnosih, spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje, spoštovanje človekovih pravic in demokratičnega državljanstva; pripravljati se na samostojno in odgovorno ravnanje v življenju kot posamezniki in kot člani lokalne skupnosti in družbe (*Učni načrt za DKE*, 2011, str. 6).

PRIPRAVA, IZVEDBA IN EVALVACIJA UČNE URE, S PUDARKOM NA ZGODOVINI, PRI PREDMETU DKE V 7. IN 8. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

V nadaljevanju sta predstavljeni dve učni uri, katerih namen je dokazati pomen in medpredmetno povezovanje med zgodovino in DKE.

Prva učna ura prikazuje izvedbo v sklopu učne teme *Skupnost državljanov Republike Slovenije* v 7. razredu.

Priponke s slogani in lipovim listom iz kampanje »Slovenija, moja dežela«. Priponke so spodbujale narodno zavest in željo po osamosvojitvi Slovenije. (Vir: www.zbralismopogum.si, hranita: Peter Požar in Maruša Mele Pavlin.)

Sprotna učna priprava

Učna enota: *Nastanek Republike Slovenije*

Učna tema: *Skupnost državljanov Republike Slovenije*

Učne oblike: frontalna, individualna, v paru, skupinska

Učne metode: metoda razlage, metoda vodenega pogovora, metoda slikovne demonstracije (fotografije in film), metoda dela z besedilom (analiza besedila)

Učila:

- Učbenik za DKE (Ganna Mahmoud, Tawitian in Zupančič, 2018).
- Posnetek oddaje Infodrom o plebiscitu in razglasitvi samostojnosti RS. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=8tiQg-yHVv8>.
- Film *Vojna*. Pridobljeno s <https://zbralismopogum.si/vojna3.html>.
- Časovni trak. Pridobljeno s <https://zbralismopogum.si/gradiva-trak.html>.

Učni pripomočki: računalnik, projektor, projekcijsko platno, predstavitev PowerPoint, tabla, lističi za zapis dogodkov

Vzgojno-izobraževalni cilji

Operativni deklarativni cilji (določeni z učnim načrtom za DKE)

Učenci pridobijo osnovna spoznanja o nastanku Republike Slovenije; seznanijo se z značilnostmi in zgradbo države; razumejo pomen simbolov in praznikov države Slovenije (*Učni načrt, DKE, 2011, str. 9*).

Operativni deklarativni cilji (določeni z učnim načrtom za zgodovino)

Učenci pojasnijo vzroke za odločitev Slovencev za lastno državo Slovenijo; razložijo mednarodno povezovanje Slovenije; opišejo ustavno ureditev in življenje v Republiki Sloveniji; pojasnijo vpliv demokratične politične ureditve Republike Slovenije na življenje ljudi (*Učni načrt, Zgodovina, 2011, str. 24*).

Procesni cilji za DKE

Učenci sodelujejo v pogovoru; odgovarjajo na vprašanja; berejo in analizirajo dogodke, opisane v besedilu; izdelajo časovni trak zgodovinskih dogodkov.

Procesni cilji (določeni z učnim načrtom za zgodovino)

Učenci razvijejo spretnosti časovne in prostorske predstavljivosti; razvijejo spretnost zbiranja in izbiranja informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature v različnih medijih; razvijejo zmožnost preproste analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature; razvijejo zmožnost oblikovanja samostojnih sklepov, pogledov, mnenj, stališč, izvirnih predlogov in rešitev (*Učni načrt, Zgodovina, 2011, str. 39*).

Odnosni cilji (določeni z učnim načrtom za DKE)

Pri učencih »*k razvoju kritičnega mišljenja prispeva premislek o družbenih konfliktih ter možnostih in poteh za njihovo mirno reševanje; razprava o konfliktu pravic; razumevanje razmerij med pojmi domovine, države, državljanstva in narodne pripadnosti*«. (*Učni načrt, DKE, 2011, str. 6*).

Odnosni cilji (določeni z učnim načrtom za zgodovino)

Učenci so zmožni ob izgrajevanju, poglobljanju in razširjanju znanja iz slovenske zgodovine razvijati zavest o narodni identiteti in državni pripadnosti; poudariti pomen pozitivnih kulturnih vplivov znotraj slovenskega naroda in s sosednjimi narodi; razvijati dojemljivost za vrednote, pomembne za življenje v sodobni demokratični družbi: strpnost v medsebojnih stikih in odnosih, spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje, spoštovanje človekovih pravic in demokratičnega državljanstva. (*Učni načrt, Zgodovina, 2011, str. 6*).

Slavje na Prešernovem trgu ob razglasitvi rezultatov plebiscita decembra 1990.

(Foto: Tone Stojko, fototeka Muzeja novejšje zgodovine Slovenije.)

Viri in literatura

Brodnik, V. Kultura spominjanja – obletnice pri pouku zgodovine s poudarkom na 30. obletnici plebiscita in osamosvojitve. Pridobljeno s https://zbralismopogum.si/gradiva/clanek_kultura_spominjanja.pdf.

Gabrič, A. et al. (2014). *Osamosvojitve Slovenije*. Priročnik za učitelje osnovnih in srednjih šol. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Osamosvojitve Slovenije. Priročnik za učitelje. Pridobljeno s https://www.zrss.si/projektiess/gradiva/add/Priro%C4%8Dnik_Osamosvojitve_Slovenije.pdf.

Projekt *Zbrali smo pogum*. Učno gradivo projekta je dostopno na portalu www.zbralismopogum.si.

Videofilm Muzeja novejšje zgodovine Slovenije o prvih demokratičnih volitvah po drugi svetovni vojni. Pridobljeno s <https://www.muzej-nz.si/si/izobrazevanje/1358>.

Videofilm in virtualna razstava o plebiscitu in vojni na portalu www.zbralismopogum.si.

V nadaljevanju predstavljamo potek vzgojno-izobraževalnega dela.

Učne etape (predviden čas)	Učitelj	Učenec
UVAJANJE (5 minut)	Učitelj na tablo napiše kratice (RS, SFRJ, AO). Učence vpraša, ali kratice prepoznajo, in če jih, kaj pomenijo. Učence vpraša, v kateri državi so se rodili ter v kateri državi so se rodili njihovi starši.	Spremlja učiteljevo delo. Odgovarja na učiteljeva vprašanja. Možni odgovori: <i>Rodil sem se v Sloveniji, Srbiji, Bosni ... Starši so se rodili v Sloveniji, v Jugoslaviji, v Srbiji ...</i>
OBRAVNAVANJE UČNE SNOVI (30 minut)	Učencem razloži, da so Slovenci živeli v različnih državnih tvorbah pred osamosvojitvijo, nazadnje v SFRJ. Nato predvaja posnetek oddaje <i>Infodrom</i> o plebiscitu in slovenski samostojnosti. Učencem naroči, naj v učbeniku na str. 25 glasno preberejo zgodbo učiteljice z Vrhnike, ki pripoveduje o svojih spominih na osamosvojitve. Učencem naroči, da v paru razmislijo o vprašanjih, ki jih pokaže na PowerPointu: <i>Kakšno je bilo stanje v Jugoslaviji pred njenim razpadom?</i> <i>Katere ukrepe so izvedli na šoli med vojno za Slovenijo? Kako so se na vojno ljudje pripravljali doma?</i> Na PowerPointu pokaže: referendumsko glasovnico, Trg republike ob razglasitvi neodvisnosti, sliko barikad v mestu. Vodi pogovor o tem, kaj predstavljajo fotografije. Predvaja film <i>Vojna</i> s portala https://zbralismopogum.si/vojna3.html. Vodi pogovor o filmu.	Posluša kratko razlago. Ogleda si prispevek. Poizkuša povzeti slišane informacije in ugotoviti, zakaj je razpadla SFRJ. Bere besedilo. V paru odgovarja na vprašanja učitelja. Odgovore zapiše v zvezek. Nekateri pari nato glasno poročajo o svojih odgovorih. Opazuje fotografije. Sodeluje v pogovoru. Ogleda si film. Sodeluje v pogovoru (podaja svoje mnenje, postavlja vprašanja o nepoznatih dogodkih/stvareh iz posnetka).

Razglasitev samostojne Slovenije na Trgu republike v Ljubljani junija 1991.

(Foto: Marjan Garbajs, hrani Park vojaške zgodovine Pivka.)

PONAVLJANJE (10 minut)	Na tablo obesi lističe z zapisi ključnih dogodkov o osamosvajanju Slovenije. Poda učencem navodilo, da razvrstijo dogodke kronološko. Dogodki: izvedba plebiscita, objava rezultatov plebiscita, razglasitev samostojnosti, vojna za Slovenijo itd.	Možna vprašanja: <i>Kako to, da je Slovenija zmagala? Kaj se je zgodilo s preostalimi državami v Jugoslaviji? Zakaj so vojakom Jugoslovanske armade rekli, da morajo braniti mejo, ker Jugoslavijo napada zunanji sovražnik?</i>
	Pokaže časovni trak, objavljen na portalu https://www.zbralismopogum.si/gradiva-trak.html in vodi pogovor.	Dogodke prebere. Izdela časovni trak iz navedenih dogodkov, tako da razporedi zapisane dogodke v pravi vrstni red (kronološko). Sodeluje v pogovoru.

EVALVACIJA IZVEDBE UČNE URE

Učenci so med uro aktivno sodelovali. Najbolj sta jih pritegnila ogled filma in pogovor o dejavnostih, ki so vodile k osamosvojitvi Slovenije ter osamosvojitveni vojni. Zaključna dejavnost s kronološkim razvrščanjem dogodkov se je izkazala za zelo učinkovit način ponovitve, saj se je pokazalo, da imajo učenci precej težav s kronološkim razporejanjem dogodkov. Težave so se pokazale predvsem pri razvrščanju dogodkov, kot sta začetek vojne za Slovenijo ter razglasitev samostojnosti. Z izvedeno učno uro so učenci dosegli zastavljene cilje, zapisane v učni pripravi.

Pred izvedbo učne ure je smiselno, da učitelj izvede kratko analizo zgodovinskih vsebin, ki so prisotne pri obravnavi teme *Nastanek Republike Slovenije*. Naše ugotovitve pri tej analizi so namreč pokazale, da se zgodovinske vsebine pri obravnavi učni uri predmeta DKE v 7. razredu navezujejo na obravnavo snovi, ki je pri zgodovini obvezna tema 9. razreda z naslovom *Slovinci v 20. in 21. stoletju*. Učni načrt DKE opredeljuje kot operativni cilj vsebinskega sklopa *Skupnost državljanov Republike Slovenije*, da učenci »*pridobijo osnovna spoznanja o nastanku Republike Slovenije*.« (Učni načrt. DKE, 2011, str. 9) Učni načrt za zgodovino v 9. razredu pa predvideva, da učenci »*pojasnijo vzroke za odločitev Slovencev za lastno državo Slovenijo*.« (Učni načrt. Zgodovina, 2011, str. 24) Cilji obeh predmetov se v konkretnem primeru dopolnjujejo in vsebinsko prekrivajo. Učenci lahko pridobljeno znanje pri DKE v 7. razredu izkoristijo in nadgradijo v 9. razredu ob obravnavi vsebine, povezane s Slovinci v 20. in 21. stoletju pri zgodovini. Seveda je pri tem vloga učitelja zelo pomembna, saj ima možnost, da učencem snov približa, jo naredi bolj zanimivo in tako poveča možnosti, da bodo učenci v 9. razredu usvojeno znanje lahko priklicali in pri zgodovini nadgradili z novimi zgodovinskimi spoznanji.

Tako kot v 7. razredu je bila tudi v 8. razredu izpeljana učna ura DKE s poudarkom na zgodovinskih učnih vsebinah. Učna tema *Demokracija od blizu* je, glede na izkušnje, zelo primerna za prikaz povezovanja med predmetoma. V nadaljevanju je predstavljena sprotne učna priprava na učno uro v 8. razredu pri predmetu DKE.

Sprotna učna priprava

Učna enota: *Kaj je demokracija?*

Učna tema: *Demokracija od blizu*

Učne oblike: frontalna, individualna, v paru, skupinska

Učne metode: metoda razlage, metoda vodenega pogovora, metoda slikovne demonstracije (fotografije in film), metoda dela z besedilom (analiza besedila), metoda igre vlog

Učila:

- Avbelj, M., Ganna Mahmoud, D., Tawitian, E., Zupančič, M. (2019). *Jaz, midva, mi 8*. Učbenik za domovinsko in državljansko kulturo in etiko v 8. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Oddaja *Hlodokracija*. Pridobljeno s <https://cist-hudo.rtvsl.si/predvajaj/aktivatorji/174267089>.
- Odlomek iz oddaje *Volitve 2022*. Pridobljeno s <https://www.rtvsl.si/rtv365/arhiv/174867515?s=tv>.

Učni pripomočki: računalnik, projektor, projekcijsko platno, predstavitev PowerPoint, tabla

Vzgojno-izobraževalni cilji

Operativni deklarativni cilji (določeni z učnim načrtom za DKE)

Učenci prepoznajo demokracijo v svojem ožjem okolju; /.../ spoznajo razliko med združevanjem državljanov na podlagi skupnih interesov (društva, zveze itd.) in skupnih političnih ciljev; razumejo vlogo političnih strank; spoznajo pojem politično (Učni načrt. DKE, 2011, str. 12).

Operativni deklarativni cilji (določeni z učnim načrtom za zgodovino)

Učenci pojasnijo značilnosti prve demokratične vladavine; sklepajo o pomenu atenske demokracije za današnje evropske demokracije (Učni načrt. Zgodovina, 2011, str. 12).

Učenci pojasnijo vzroke za odločitev Slovencev za lastno državo Slovenijo; razložijo mednarodno povezovanje Slovenije; opišejo ustavno ureditev in življenje v Republiki Sloveniji; pojasnijo vpliv demokratične politične ureditve Republike Slovenije na življenje ljudi (Učni načrt. Zgodovina, 2011, str. 24).

Operativni procesni cilji za DKE

Učenci sodelujejo v pogovoru; odgovarjajo na vprašanja; analizirajo besedilo; se urijo v argumentiranju in kritičnem mišljenju.

Procesni cilji (določeni z učnim načrtom za zgodovino)

Učenci razvijejo spretnosti časovne in prostorske predstavljivosti; razvijejo spretnost zbiranja in izbiranja informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature v različnih medijih; razvijejo zmožnost preproste analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature; razvijejo zmožnost oblikovanja samostojnih sklepov, pogledov, mnenj, stališč, izvirnih predlogov in rešitev; navedejo in pojasnijo značilnosti političnih sistemov, ki so izvajali zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic (Učni načrt. Zgodovina, 2011, str. 39).

Odnosni cilji (določeni z učnim načrtom za DKE)

Pri učencih »k razvoju politične pismenosti prispeva seznanjanje s temeljnimi načeli demokratičnega odločanja in z demokratičnimi institucijami v lokalnem okolju, Sloveniji in Evropski uniji in svetovnih skupnostih«.

(Učni načrt. DKE, 2011, str. 6).

Pri učencih »k razvoju kritičnega mišljenja prispeva seznanjanje z etičnimi načeli, ki utemeljujejo demokratično odločanje, premislek o družbenih konfliktih ter možnostih in poteh za njihovo mirno reševanje, razprava o konfliktu pravic, razumevanje razmerij med pojmi domovine, države, državljanstva in narodne pripadnosti«.

(Učni načrt. DKE, 2011, str. 6).

Poslopje slovenskega državnega zbora, »hrama demokracije«.
(Vir: Državni zbor Republike Slovenije.)

Domače delo Učenci si ogledajo posnetek oddaje <i>Hlodokracija</i>. Po ogledu posnetka izpišejo oblike družbenih ureditev ter značilnosti posamezne družbene ureditve, ki je predstavljena v navedenem posnetku.	Odnosni cilji (določeni z učnim načrtom za zgodovino) Učenci so zmožni ob izgrajevanju, poglobljanju in razširjanju znanja iz slovenske zgodovine razvijati zavest o narodni identiteti in državni pripadnosti; poudariti pomen pozitivnih kulturnih vplivov znotraj slovenskega naroda in s sosednjimi narodi; razvijati dojemljivost za vrednote, pomembne za življenje v sodobni demokratični družbi: strpnost v medsebojnih stikih in odnosih, spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje, spoštovanje človekovih pravic in demokratičnega državljanstva (<i>Učni načrt. Zgodovina</i>, 2011, str. 6).
Viri in literatura Cerar, M. (2009). <i>Kako sem otrokom razložil demokracijo</i>. Ljubljana: Cankarjeva založba. Projekt <i>Zbrali smo pogum</i>. Učno gradivo projekta je dostopno na portalu www.zbralismopogum.si. Videofilm Muzeja novejšje zgodovine Slovenije o prvih demokratičnih volitvah po drugi svetovni vojni. Pridobljeno s https://www.muzej-nz.si/si/izobrazevanje/1358. Videofilm in virtualna razstava o plebiscitu na portalu www.zbralismopogum.si.	

V nadaljevanju predstavljamo potek vzgojno-izobraževalnega dela.

Učne etape (predviden čas)	Učitelj	Učenec
UVAJANJE (5 minut)	Na projekcijsko platno predvaja izsek oddaje <i>Volitve 2022</i>. Vodi pogovor o volitvah. Primeri vprašanj: <i>O čem so govorili v oddaji?</i> <i>Ali ste s starši kdaj obiskali volišče?</i> <i>Ali ste kdaj sami (v razredu ali kaki drugi skupnosti) izvedli volitve?</i>	Spremlja posnetek. Odgovarja na učiteljeva vprašanja. Predvideni odgovori: <i>Oddaja govori o poteku volitev.</i> <i>Da, na volišču smo že bili.</i> <i>Da, volitve smo izvedli v razredu, ko smo izbirali predstavnika za šolsko skupnost.</i>
OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI (15 minut)	Učencem naroči, naj v učbeniku na str. 5 glasno preberejo zgodbo z naslovom <i>Nika prvič na volitve</i>, ki pripoveduje o izkušnji dekleta, ki se prvič udeleži volitev. Učencem naroči, da v dvojicah razmislijo o nalogah, ki jih predvaja na tablo: <i>Opiši, kako potekajo volitve.</i> <i>Katerega leta bodo potekale naslednje državnoborske volitve?</i> <i>Kako si to ugotovil?</i> <i>Kaj meni o volitvah Nika in kaj meniš o volitvah ti?</i> Učitelj poda razlago in vodi pogovor z učenci. Možna vprašanja so: <i>Kaj je demokracija?</i> <i>Kje se je razvila?</i> <i>Kaj so politične stranke?</i> <i>Kako je skozi zgodovino potekal razvoj političnih strank?</i>	Bere besedilo. V dvojicah se posvetuje in oblikuje odgovore na dane naloge. Odgovore zapiše v zvezek. Nekatere dvojice nato glasno poročajo o svojih odgovorih. Posluša razlago. Sodeluje v razlagi s podajanjem odgovorov in zastavljanjem vprašanj, povezanih z obravnavano snovjo. Zapisuje razlago v zvezek.

URJENJE (15 minut)	Učence razdeli v 3 skupine. Vsaka skupina predstavlja svojo namišljeno politično stranko. Učitelj poda navodilo za skupinsko delo. Učenci morajo izbrati: ime stranke, nagovor za volivce (tema: uporaba mobilnih med poukom).	Z nekaterimi sošolci oblikuje skupino. S člani skupine sledi navodilom in izbere ime namišljene stranke ter pripravi kratek govor na temo uporabe mobilnih med poukom. Predstavi svoj program in stranko preostalim sošolcem in učitelju. Preostali učenci poslušajo. Učenci nato glasujejo in izberejo najboljšo predstavitev stranke.
PONAVLJANJE (10 minut)	Vodi analizo opravljenih predstavitev. Postavlja vprašanja o obravnavani snovi: <i>Kako nastane politična stranka?</i> <i>Kdo lahko oblikuje politično stranko?</i> <i>Kakšne so politične pravice državljanov?</i> <i>Kako so izvoljeni predstavniki oblasti v Republiki Sloveniji?</i> <i>Kako potekajo volitve?</i> Poda navodila za domačo nalogo, za katero si morajo učenci ogledati posnetek oddaje <i>Hlodokracija</i>. Poda navodila: <i>Poglej posnetek in izpiši oblike družbenih ureditev ter značilnosti posamezne družbene ureditve.</i>	Sodeluje pri analizi. Argumentira svojo izbiro. Sodeluje pri ponovitvi. Posluša navodila. Zapiše navodila za domačo nalogo v beležko ali zvezek.

EVALVACIJA IZVEDBE UČNE URE

Učna ura v 8. razredu je potekala v skladu z zastavljeno in zgoraj zapisano učno pripravo. Učenci so pokazali veliko zanimanja ob prebiranju zgodbe iz učbenika ter ob pripovedovanju lastnih izkušenj na temo volitev. Ob razlagi snovi o demokraciji je smiselno, da učitelj najprej preveri priključitev zgodovinskih vsebin iz 7. razreda in ugotovi, ali znajo učenci znanje iz zgodovine priključiti in uporabiti. Ob tem si lahko učitelj pomaga s konkretnimi vprašanji, na primer: *Kakšna oblika politične ureditve je bila značilna za Atene v času Perikleja?*

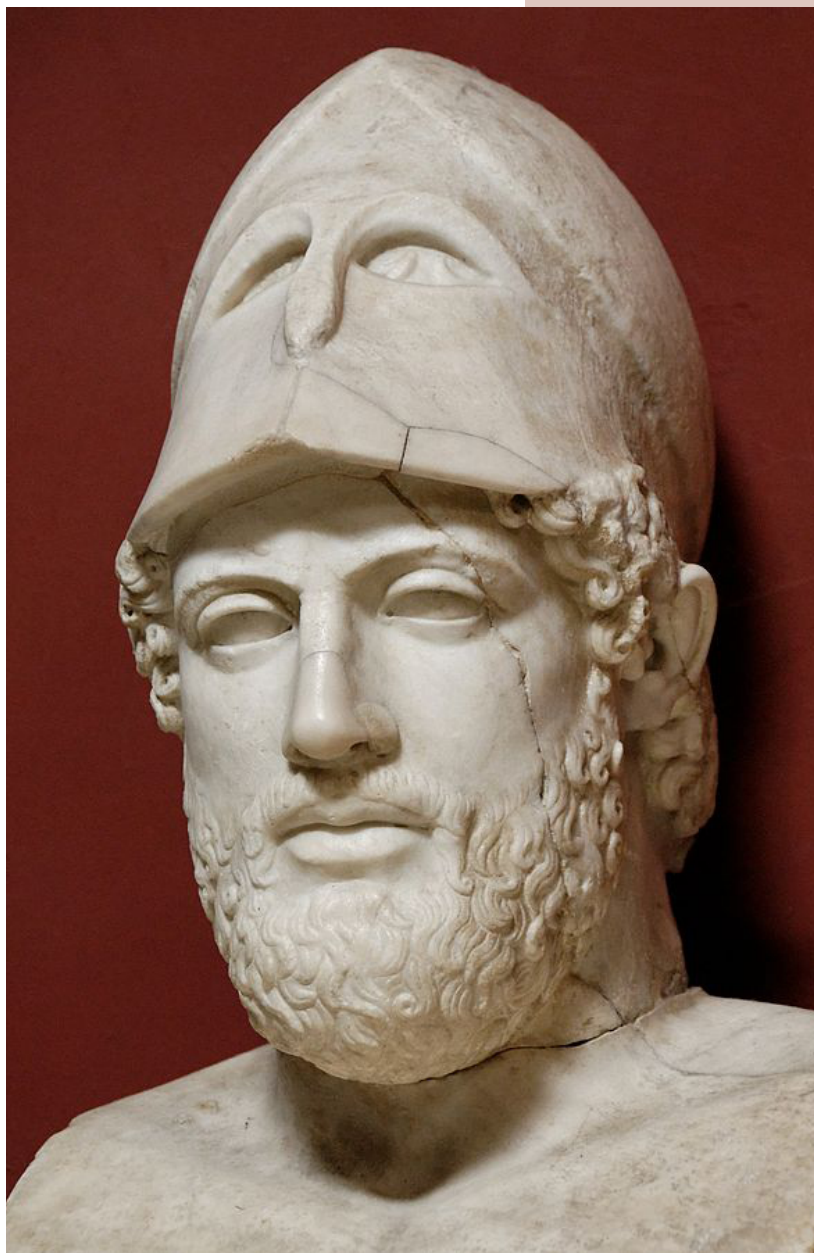
Zgodovinske vsebine so v temi *Demokracija od blizu* jasno predstavljene. Drugače kot v 7. razredu, kjer se vsebine pri DKE navezujejo na obravnavo snovi v 9. razredu, gre pri temi *Demokracija od blizu* za priključitev že usvojenega znanja. V obvezni temi *Stara Grčija* pri zgodovini v 7. razredu je med cilji z učnim načrtom opredeljeno, da učenci »*pojasnijo značilnosti prve demokratične vladavine (ter) sklepajo o pomenu atenske demokracije za današnje evropske demokracije.*« (Učni načrt. Zgodovina, 2011, str. 12) Vsebine, določene z učnim načrtom za DKE, se v temi *Demokracija od blizu* navezujejo tudi na obvezno temo pri zgodovini v 8. razredu *Vzpon meščanstva*. Temo sicer učenci pri zgodovini spoznavajo proti koncu šolskega leta, a lahko služi kot pomemben povezovalni element med DKE

in zgodovino. Pri DKE namreč vistem šolskem letu že spoznavajo »razliko med združevanjem državljanov na podlagi skupnih interesov in skupnih političnih ciljev; razumejo vlogo političnih strank; spoznajo pojem politično.« (Učni načrt. DKE, 2011, str. 12) Z usvojenim znanjem pri DKE lahko na tak način pri temi Vzpon meščanstva pri zgodovini laže in bolj osmišljeno dosegajo cilje, določene z učnim načrtom za zgodovino, da »povežejo nastanek političnih strank s širjenjem demokratičnih pravic v drugi polovici 19. stoletja.« (Učni načrt za zgodovino, 2011, str. 20–21)

Kot zelo uspešna se je pokazala metoda igre vlog, kjer so učenci v skupinah pripravili nagovor za volivce in ga predstavili. Sam potek volitev je prav tako dobro potekal, kljub temu da je bil izveden zelo poenostavljeno, z dviganjem rok, ne s tajnim glasovanjem. Med samim potekom učne ure se je odprlo več vprašanj, vezanih tako na vsebine pri DKE kot tudi na vsebine pri zgodovini. Časovna razporeditev pa ni dopuščala možnosti poglobljanja razlage, je pa učencem dala priložnost, da so odkrili, da se vsebine pri številnih predmetih v osnovni šoli prekrivajo, dopolnjujejo in jih tako lahko veliko laže usvojijo in osmislijo. Z izvedeno učno uro so učenci dosegli zastavljene cilje, zapisane v sproti učni pripravi.

SKLEP

Zavedanje o pomenu medpredmetnega povezovanja in njegova implementacija v učni proces lahko pri učitelju izboljša kakovost poučevanja, učencu pa omogoči večjo učinkovitost učenja. Medpredmetno povezovanje je določeno z učnim načrtom, še pomembneje pa je, da se njegove vrednosti in pomena zavedajo tako učitelji kot tudi učenci. Na področju družboslovnih predmetov se to še posebej odraža v številnih elementih učil, na primer: v besedilu učbenika, slikovnem gradivu, uporabi zemljevidov, časovnih trakov in tudi v vajah za utrjevanje znanja, ki jih vsebujejo delovni zvezki ali jih pripravi učitelj. Pomen medpredmetnega

Periklej (495–429 pr. Kr.), atenski državnik in vojskovodja. V njegovem času je antična atenska demokracija dosegla največji razcvet. (Vir: Wikimedia Commons.)

povezovanja je v poglobljanju znanja, poglobljenem razumevanju in zato tudi v kakovostnejši realizaciji učnih ciljev obeh predmetov. Praktična izvedba dveh učnih ur DKE s poudarkom na zgodovini v 7. in 8. razredu in evalvacija le-teh pa sta samo potrdili, da lahko učitelj z uporabo raznolikih učnih metod in učnih sredstev izvede učno uro, ki bo izbrane učne cilje in vsebine za predmet DKE obogatila z ustreznimi učnimi cilji in vsebinami predmeta zgodovina in s tem poudarila pomen povezovanja zgodovinskih učnih ciljev in vsebin ter učnih ciljev in vsebin pri predmetu DKE.

IZBRANA LITERATURA

- Avbelj, M., Ganna Mahmoud, D., Tawitian, E., Zupančič, M. (2019). *Jaz, midva, mi 8. Učbenik za domovinsko in državljansko kulturo in etiko v 8. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Brodnik, V. *Kultura spominjanja – obletnice pri pouku zgodovine s poudarkom na 30. obletnici plebiscita in osamosvojitve*. Pridobljeno s https://zbralismopogum.si/gradiva/clankek_kultura_spominjanja.pdf.
- Cerar, M. (2009). *Kako sem otrokom razložil demokracijo*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Gabrič, A. (2014). *Osamosvojitve Slovenije: priročnik za učitelje osnovnih in srednjih šol*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Ganna Mahmoud, D., Tawitian, E., Zupančič, M. (2018). *Jaz, midva, mi 7. Učbenik za domovinsko in državljansko kulturo in etiko v 7. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Osamosvojitve Slovenije. Priročnik za učitelje*. Pridobljeno s https://www.zrss.si/projektiess/gradiva/add/Priro%C4%8Dnik_Osamosvojitve_Slovenije.pdf.
- Program osnovna šola. Domovinska in državljanska vzgoja in etika. Učni načrt* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_DDE_OS.pdf.
- Program osnovna šola. Zgodovina. Učni načrt* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_zgodovina.pdf.
- Projekt *Zbrali smo pogum*. Učno gradivo projekta je pridobljeno s portala www.zbralismopogum.si.
- Sicherl Kafol, B. (2008). Medpredmetno povezovanje v osnovni šoli. *Didakta*, 18/19 (121), str. 9–11. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-HQ63TM9A/dd4a040f-b1f4-4ebd-af02-bba13160d17a/PDF>.
- Trškan, D. (2014). Državlјanska vzgoja v učnih načrtih za zgodovino v osnovnih in srednjih šolah. *Pedagoška obzorja*, 29 (3/4), str. 3–17.
- Videofilm Muzeja novejšje zgodovine Slovenije o prvih demokratičnih volitvah po drugi svetovni vojni. Pridobljeno s <https://www.muzej-nz.si/si/izobrazevanje/1358>.
- Videofilm in virtualna razstava o plebiscitu in vojni. Pridobljeno s www.zbralismopogum.si.
- Zupančič, M. (2021). *Zgodovinske vsebine v učbenikih za predmet domovinska in državljanska kultura in etika*. [Magistrska naloga]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.